

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

BÜYÜK DAİRE

SABRİ GÜNEŞ v. TÜRKİYE

(Başvuru No. 27396/06)

KARAR

STRASBOURG

29 Haziran 2012

Bu karar kesindir, ancak şekli düzeltmelere tabi olabilir.

Sabri Güneş v. Türkiye davasında,

8 Şubat ve 30 Mayıs 2012 tarihlerinde,

Başkan

Nicolas Bratza,

Hâkimler

Josep Casadevall,

Nina Vajiç,

Dean Spielman,

Lech Garlicki,

Peer Lorenzen,

Bostjan M. Zupancic,

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

Jan Sikuta,

Mark Villiger,

Luis Lopez Guerra,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Işıl Karakaş,

Vincent A. De Gaetano,

Erik Mose,

Helen Keller

ve *Büyük Daire Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Johan Callewaert'in katılımıyla oluşturulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ("AİHM") Büyük Daire, yapılan gizli müzakereler sonrasında aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (27396/06 no'lu) dava, Türk vatandaşı Sabri Güneş'in ("başvuran") 29 Mayıs 2006 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ("AİHS") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudan ibarettir.

2. Başvuran, İzmir'de görev yapan avukat A.E. Binici tarafından temsil edilmektedir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmektedir.

3. Sabri Güneş, AİHS'nin 6. maddesi uyarınca, adil yargılanma hakkından yoksun bırakıldığını ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmektedir. Ayrıca, 13. madde (etkili başvuru hakkı) ile birlikte dikkate alındığında, AİHS'nin 2. maddesinin de ihlal edildiği yönünde şikâyette bulunmuştur.

4. Başvuru için AİHM'nin İkinci Dairesi görevlendirilmiştir (AİHM İç Tüzüğü'nün 52. maddesinin 1. paragrafı). 24 Mayıs 2011 tarihinde, söz konusu Daire, aşağıda belirtilen hâkimlerden oluşturulmuştur: Karar, Françoise Tulkens, Danute Jociene, Ireneu Cabral Barreto, Dragoljub Popoviç, Andras Sajó ve Işıl Karakaş ve ayrıca Daire Yazı İşleri Müdür Yardımcısı, Françoise Elens-Passos tarafından verilmiştir. Daire oy çokluğu ile, 2. madde, 6. maddenin 1. paragrafı (adil yargılanma ve mahkemeye erişim) ve 13. madde hükümlerince yapılan şikayetler çerçevesinde, başvurunun kabul edilebilir nitelikte olduğunu beyan etmiştir. Daire aynı zamanda, ikiye karşı beş oy ile, AİHS'nin 6. maddesinin 1. paragrafının ihlal edilmiş olduğuna karar vermiştir. Son olarak Daire, ikiye karşı beş oy ile, AİHS'nin 2. ve 13. maddeleri hükümlerince yapılan şikayetin değerlendirilmesinin gerekli olmadığını tespit etmiştir.

5. Hükümet'ten gelen 23 Ağustos 2011 tarihli talebe istinaden, Büyük Daire, 15 Eylül 2011 tarihinde, AİHS'nin 43. Maddesi uyarınca davanın incelenmesine karar vermiştir.

6. Büyük Daire'nin üyeleri, AİHS'nin 27. maddesinin 2. ve 3. paragrafları ve AİHM İç Tüzüğü'nün 24. maddesi hükümlerince oluşturulmuştur.

7. Başvuran ve Hükümet, ilk itirazlar ve esasa ilişkin yazılı görüş bildirmiştir (İç Tüzük 59. madde 1. paragraf). Büyük Daire esasa ilişkin duruşma yapılmasına

gerek olmadığına karar verdiği için (İç Tüzük 59. madde 3. paragraf *sonunda*), taraflar birbirlerinin görüşlerine yazılı olarak yanıt vermiştir.

OLAY VE OLGULAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

8. Başvuran, 1981 doğumlu bir Türk vatandaşı olup İzmir’de ikamet etmektedir.

9. Başvuran, askerlik hizmetini yaparken yaralanmıştır. 30 Ekim 2001 tarihinde hastaneye yatırılmış ve daha sonra sağ dizinden çok sayıda ameliyat geçirmiştir. Şu anda kalıcı sakatlığı bulunmaktadır.

10. 7 Nisan 2003 tarihinde başvuran, kalıcı sakatlığı ile ilgili olarak Savunma Bakanlığı’na tazminat talebinde bulunmuştur.

11. İdari yetkililer tarafından bu talebin zımni olarak reddedilmesinin ardından başvuran, askerlik hizmeti sırasında gerçekleşen sakatlığı ile ilgili olarak, 12 Ağustos 2003 tarihinde Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde tazminat istemiyle dava açmıştır. Maddi tazminat olarak 15,000 Türk Lirası (TRY- yaklaşık 9,400 Euro (EUR)¹) ve manevi tazminat olarak yine aynı tutarı talep etmiştir.

12. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından istenen iki bilirkişi raporu dava dosyasına eklenmiştir. 12 Mart 2004 tarihli ilk raporda %5 oranında bir sakatlık olduğu sonucuna varılmıştır. 11 Mayıs 2004 tarihinde başvurana tebliğ edilen 30 Nisan 2004 tarihli ikinci raporda, başvuranın maddi zararının 27,438 TRY (yaklaşık 17,150 EUR) tutarının üzerinde olduğu sonucuna varılmıştır.

13. 7 Temmuz 2004 tarihinde gerçekleşen açık duruşmada, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından aynı gün karar verilmiştir. Mahkeme, başvuran lehine karar vererek, başvuranın talep ettiği 15,000 TRY tutarındaki maddi tazminatın tamamının ödenmesine hükmetmiştir. Ayrıca manevi tazminat olarak da 2,000 TRY

¹ Bu karar bağlamında Euro para birimine yapılan tüm dönüştürme işlemlerinde, söz konusu zamanda geçerli olan döviz kuru oranı esas alınmıştır.

ödenmesine hükmetmiştir. Mahkeme, özellikle 30 Nisan 2004 tarihli rapor sonuçlarının hem belirleyici hem de içtihadında kabul edilen kıstaslara uygun olduğu kanaatine varmıştır.

14. Başvuran, 21 Kasım 2004 tarihinde kalıcı sakatlığına ilişkin ek tazminat için Savunma Bakanlığı'na başvurmuştur. Başvuran, 27,438 TRY tutarında maddi zarara uğradığı sonucuna varan 30 Nisan 2004 tarihli raporu, 11 Mayıs 2004 tarihinde aldığı, ilk defa uğradığı maddi zararın boyutunu anladığını ileri sürmüştür.

15. 29 Mart 2005 tarihinde, idari yetkililer tarafından bu talebin zımni olarak reddedilmesinin ardından başvuran, 30 Nisan 2004 tarihli bilirkişi raporuna dayanarak, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde 12,438 TRY (yaklaşık 5,600 EUR) tutarında, yeni bir ek tazminat talebinde bulunmuştur. 30 Nisan 2004 tarihli bilirkişi raporunu 11 Mayıs 2004 tarihinde aldığı ve uğradığı zararın gerçek boyutunu bu tarihten sonra anladığını ileri sürmüştür.

16. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi 22 Haziran 2005 tarihinde aldığı karar ile, başvuranın yeni talebini başlangıçtaki tutarın ıslahı olarak değerlendirmiş ve gecikmeli olduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Mahkeme özellikle şunları belirtmiştir:

“Davacı açıkça başlangıçtaki tutarın ıslahını istemektedir. Islahın amacı, bir adli muameleyi düzeltmektir. 14 Kasım 2000 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Anayasa Mahkemesi kararını esas alarak, yaralanan kişilerin medeni hukuk çerçevesinde, bilirkişi raporu düzenlendikten sonra, ek tazminat talep etme hakkına sahip olduğu sonucuna varılmaktadır. Ancak, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi huzurundaki yargılamada, idari yetkililere başvurulardan itibaren bir yıl ve altmış günlük bir süre uygulanır. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 46(4) sayılı maddesi uyarınca, söz konusu süre aşıldıktan sonra, talep edilen tutarda, düzeltmeye gidilemez. Sonuç olarak bu talep gecikmeli olduğu için reddedilmelidir...”

Bir hâkim (beş hâkimin içinden) karşı görüş bildirmiştir. Bu konu ile ilgili şunları belirtmiştir:

“Yaralanma davalarında uğranılan zararın tutarı ancak bilirkişi raporu düzenlendikten sonra belirlenir. Ayrıca, idari yetkililere başvuru ve dava açılmasına ilişkin süreler hesaplanırken, söz konusu raporların teyit edildikleri tarih dikkate alınır...”

Bilirkişi raporuna dayanarak ek tazminat talebi, ilgili süreler dâhilinde yapılmıştır, çünkü başvuran uğradığı zararın boyutunu, ancak ilgili rapor düzenlendikten sonra fark etmiştir...”

17. Başvuran, 9 Eylül 2005 tarihinde karar düzeltme talebinde bulunmuştur.

18. Başvurana 28 Kasım 2005 tarihinde tebliğ edilen 16 Kasım 2005 tarihli karar ile, başvuru Askeri Yüksek İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMA VE ULUSLARARASI METİNLER

A. Sürelerin hesaplanmasına ilişkin iç hukuk hükümleri hakkında

19. İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun (2577 sayılı Kanun) 8(2). maddesi ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 162. maddesi hükümlerince, sürenin son günü tatil gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzatılır.

B. İlgili uluslararası metinler

1. 1969 tarihli Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi

20. Viyana Sözleşmesi'nin “Genel Yorum Kuralı” başlıklı 31. maddesinin 1. paragrafında bir antlaşma, “hükümlerine, antlaşmanın bütünü içinde ve konu ve amacının ışığında verilecek olağan anlama uygun şekilde, iyi niyetle yorumlanır” ifadesi yer alır.

2. Sürelerin Hesaplanmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi

21. 16 Mayıs 1972 tarihinde Basel'de imzaya açılan Sürelerin Hesaplanmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 28 Nisan 1983 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Sözleşme, hükümetlerden alınan yanıtlar esasında, sürelerin hesaplanmasına dair yeknesak Avrupa kurallarının belirlenmesi görüşünden hareketle düzenlenmiştir ve Sözleşme'nin önsöz kısmında, “sürelerin hesaplanmasına dair kuralların gerek iç hukuk gerekse uluslararası

hukuk bağlamında birleştirilmesi, Avrupa Konseyi üye devletleri arasında daha sağlam bir birliğin kurulmasına katkı sağlayacaktır” ifadesi ile açıkça belirtildiği üzere, gerek iç gerekse uluslararası ölçekte uygulanmaktadır (bkz. açıklayıcı rapor). Şu an itibarıyla, Sözleşmeyi imzalayan on devletten yalnızca dördü Sözleşme’yi onaylamıştır. Türkiye Sözleşmeyi imzalamamış ve taraf olmamıştır.

22. Sözleşme’nin 5. Maddesi aşağıdaki hükmü getirmektedir:

“Cumartesi ve Pazar günleri ve resmi tatiller, sürelerin hesaplanmasında dikkate alınır. Ancak, bir fiilin gerçekleştirildiği sürenin bitiminden önceki son günün (bitim tarihinin), Cumartesi, Pazar gününe, resmi tatil gününe ya da resmi tatil olarak kabul edilen bir güne denk gelmesi halinde, ilgili süre tatil gününü izleyen ilk çalışma gününün bitimine kadar uzar. “

3. Avrupa Birliği Hukuku

23. Süreler, tarihler ve son tarihlere uygulanan kuralları düzenleyen 3 Haziran 1971 tarih ve 1182/71 sayılı Konsey Tüzüğü’nün 3. maddesi ve 4. paragrafı (EEC, Euratom), aşağıdaki hükmü getirmektedir (08/06/1971 tarih ve L 124 sayılı Resmi Gazete):

“Belirli bir saat verilmeden ifade edilen bir sürenin son günü (bitiş tarihi), bir tatil günü, Pazar ya da Cumartesi gününe denk gelirse, ilgili süre bir sonraki çalışma gününün son saatinin bitimine kadar uzar.”

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

24. Sabri Güneş, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin gecikmeli olduğu gerekçesiyle ek tazminat talebini ret kararı ile, mahkemeye erişim hakkı ve AİHS’nin 6. maddesi 1. paragrafı anlamında adil yargılanma hakkından mahrum bırakıldığını iddia etmiştir. Ayrıca, 13. madde ile birlikte, AİHS’nin 2. maddesinin de ihlal edildiği yönünde şikâyetle bulunmuştur.

HÜKÜMETİN İLK İTİRAZI

25. Hükümet, Büyük Daire'ye başvuru istemleri ve daha sonraki görüşlerinde, başvuranın AİHS'nin 35. maddesi 1. paragrafında belirtilen altı aylık süreye uymadığını ileri sürmüştür. Özellikle, Daire'nin süreye uyulduğu yönündeki tespitinin, AİHM'nin yerleşik içtihatlarına aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

26. AİHM, davalı Hükümetin, başvurunun gecikmeli olduğu yönündeki itirazını kabul edilebilirlik aşamasında yapmadığının altını çizer. Ancak, nihai kabul edilebilirlik kararında Daire, bu hususu resen dikkate almaya karar vermiştir. Hükümet altı ay kuralını ilk defa Büyük Daire'ye başvuruları sırasında ortaya koymuştur. Başvuran, "herhangi bir kabul edilemezlik itirazı, özellikleri ve koşulları elverdiği ölçüde, davalı Sözleşme Tarafınca kabul edilebilirlik başvurusundaki yazılı veya sözlü görüşlerinde yapılmalıdır" hükmündeki İç Tüzüğü'nün 55. maddesine dayanmamıştır. 27. Yukarıda belirtilenler çerçevesinde Büyük Daire, somut olayda öncelikle altı ay kuralının uygulanmasına ilişkin karar vermeyi düşünmektedir. Bunu yaparken AİHM öncelikle, altı ay kuralına başvuranın uygunluk hususunu inceleme yetkisine sahip olup olmadığını ve Hükümet'in bu hususu yargılama sırasında ortaya çıkarmaktan men edilip edilmediğini tespit etmelidir.

A. AİHM'nin altı ay kuralına uygunluk hususunu inceleme yetkisine sahip olup olmadığı ve Hükümetin bu hususu yargılama sırasında ortaya çıkarmaktan men edilip edilmediği hakkında

28. AİHM, AİHS'nin 35. maddesi 4. paragrafı hükümlerince, "yargılamanın herhangi bir aşamasında" kabul edilemez olduğuna kanaat getirdiği bir başvuruyu reddedebileceğinin altını çizer. Dolayısıyla AİHM, esas aşamasında dahi, AİHS'nin 35. maddesinin ilk üç paragrafında belirtilen gerekçelerden birinin esasında kabul edilemez olarak beyan edilmesinin zorunlu olduğu kararına vardığı bir başvurunun, kabul edilir olduğu yönünde karar verebilir (bkz., örneğin, diğer tasarruf yetkileri ile birlikte, *Azinas v. Kıbrıs* [GC], no. 56679/00, § 32, AİHM 2004-III ve *Odievre v. Fransa* [GC], no. 42326/98, § 22, AİHM 2003-III).

29. AİHM, altı ay kuralının bir kamu politikası kuralı olduğunu ve dolayısıyla, Hükümet'ten bu yönde bir itiraz gelmemiş olmasına rağmen (bkz., örneğin, *Walker v. Birleşik Krallık* (dec.), no. 34979/97, AİHM 2000-I), bu hükmü resen uygulama yetkisi olduğunu düşünmektedir (bkz., örneğin, *Assanidze v. Gürcistan* [GC], no. 71503/01, § 160, AİHM 2004-II).

Ayrıca AİHM, önüne gelen davaların her birinde, somut davada Daire'nin yaptığı gibi, başvurunun altı ay kuralına uygunluk içinde yapılmış olduğunu temin etmelidir. Taraf Devletler'in altı aylık süre kuralına uymayı resen bırakamayacaklarını dikkate alan Komisyon da aynı görüştedir (bkz., örneğin, *X v. Fransa*, no. 9587/81, 13 Aralık 1982 tarihli Komisyon kararı, Kararlar ve Raporlar (DR) 29, syf. 228 ve *K. v. İrlanda*, no. 10416/83, 17 Mayıs 1984 tarihli Komisyon Kararı, DR 38, syf. 162, § 6).

30. Sonuç olarak AİHM, her koşulda, özellikle 32. madde olmak üzere, AİHS ile uygunluk içinde yorumlanması gereken İç Tüzüğü'nün 55. maddesine bağlı olmaksızın, Hükümet'in Büyük Daire nezdinde altı ay kuralı hususunu ileri sürmekten men edilmediğini düşünmektedir (bkz., örneğin, gerekli değişikliklerle, *Blecic v. Hırvatistan*, [GC], no. 59532/00, §§ 66-69, AİHM 2006-III).

31. Dolayısıyla Büyük Daire, altı ay kuralına uygunluk hususunu inceleme yetkisini haizdir.

B. Altı ay kuralına uygunluk hakkında

1. Dairenin Kararı

32. Daire altı ay kuralına uygunluk hususunu resen incelemiş ve AİHS'nin 35. maddesinin birinci paragrafında belirtilen süreye uyulduğuna karar vermiştir. Öncelikle altı aylık sürenin başladığı günün belirlenmesi hakkında AİHM'nin her zaman iç hukuk ve teamüllerini dikkate aldığını işaret etmiştir. Ardından başlangıç tarihine - *dies a quo* - uygulanan kuralların bitim tarihine - *dies ad quem* - de uygulanması gerektiğine karar vermiştir. Vardığı sonucu desteklemek amacıyla Daire *Fondation Corix-Etoile, Baudin ve Delajoux v.*

İsviçre (no.24856/94, 11 Nisan 1996) kararına atıfta bulunmuştur. Atıfta bulunulan kararda Komisyon bir sürenin bitim tarihinin resmi tatil gününe denk gelmesi durumunda, iç hukuk uyarınca sürenin tatil gününün hemen ardından gelen ilk çalışma gününe uzatılması gerektiğine karar vermiştir. (bkz., Daire kararı § 40).

33. Daire, buna ek olarak, dava taraflarının kendi iç hukuk usul kurallarına iyi niyet çerçevesinde uyma niyetinde olduğuna şüphenin olmadığını, hayati önem arz eden yasal belirlilik ve koruma gerekliliklerinin alt aylık sürenin hesaplanmasında en iyi şekilde iç hukuk ve teamülleri takip edilerek karşılanabileceğini öngörmektedir. Daire bu tür bir yorumun AİHS ile getirilen sistemi destekleyen yerindelik ilkesini karşıladığı görüşündedir. (bkz., Daire kararı, § 44)

34. Daire nihai yerel karar olan, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin 16 Kasım 2005 tarihli kararının başvurana 28 Kasım 2005 tarihinde tebliğ edildiğini tespit etmiş ve bu bağlamda AİHS'nin 35. maddesinin birinci paragrafı uyarınca belirlenen sürenin 29 Kasım 2005 tarihinde başladığını ve 28 Mayıs 2006 tarihinde de sona erdiğini belirlemiştir. Ancak söz konusu sürenin bitiş tarihi Pazar günü olduğundan, Daire aşağıda belirtilen hususu öngörmektedir:

“...başvuran iç hukuk ve teamülleri uyarınca başvurusunu söz konusu Pazar gününü izleyen ilk çalışma gününde verdiğiinden hareketle eleştirilemez. Sonuç olarak AİHM açısından bakıldığında, Sözleşme'nin 35. Maddesinin amacı bağlamında altı aylık sürenin takip eden ilk çalışma gününe uzatılması sonucuna varmak daha tutarlı olacaktır. Bu bağlamda başvuran başvurusunu 29 Mayıs 2006 tarihinde ilettiğinden, Sözleşme'nin 35. Maddesinde belirtilen süreye uyulmuştur.”

2. Tarafların Büyük Daire'ye sundukları iddiaları

35. Hükümet açısından bakıldığında, AİHS'nin 35. maddesinin birinci paragrafı uyarınca başvuru gecikmeli yapılmıştır ve reddedilmelidir. Hükümet AİHM'nin altı aylık sürenin hesaplanması hakkındaki görüşünün içtihatlarında belirgin bir şekilde ortaya konduğunu iddia etmektedir. (bkz., örneğin *Kadikis (no.2) v. Letonya*, 25 Eylül 2003; *Otto v. Almanya*, 10 Kasım 2009; *Benet Czech, spol. S.r.o. v. Çek Cumhuriyeti*, 18 Mayıs 2010; ve *Büyükdere ve Diğerleri v. Türkiye*, 8 Haziran 2010). AİHM'nin haklı bir sebep olmaksızın emsallerinden ayrılmamasının gerekli olmasına rağmen, Daire kararında içtihatlar takip edilmemiştir.

36. Hükümet ayrıca Daire'nin altı ay kuralının yorumlanması ile yerindelik ilkesi arasında kurduğu bağlantıya da itiraz etmiştir. Hükümet sürenin hesaplanmasında iç hukuk ve teamüllerinin dikkate alınmasının, aslında hayati önem arz eden yasal belirlilik ve koruma gerekliliklerinin yerine getirilmemesi ile sonuçlanacağını iddia etmiştir. Hükümet böyle bir uygulamanın AİHM'yi AİHS'ye Taraf olan kırk yedi Devlette uygulanan resmi tatillerin tam bir programını çıkarmaya mecbur bırakacağına ve bu durumun da her taraf Devlette ve aynı Devletin içinde de zaman içinde farklı olacağına işaret etmiştir.

37. Hükümet, Daire'nin verdiği kararda atıfta bulunduğu belgelerin uygunluğuna da itiraz etmiştir. Hükümet ayrıca söz konusu belgelerin çok az devlet tarafından kabul ve tasdik edildiğini, çok eski tarihli olduklarını, mevcut durumu karşılamadıklarını ve Avrupa Konseyi ile Avrupa Birliği'nin gelişme ve genişlemesine ayak uyduramadıklarını ileri sürmüştür. Son olarak Hükümet, altı aylık sürenin başvuruda bulunmayı düşünen bir kişinin ileri süreceği şikâyet ve savlar üzerinde düşünerek başvuruda bulunup bulunmayacağına karar vermesi için yeterli bir süre olduğunu belirtmiştir.

38. Bu bağlamda başvuran, sürelerin bitim tarihinin çalışma günü dışında bir güne denk gelmesi durumunda otomatik olarak uzatıldığı iç hukuk ve teamüllerine atıfta bulunmuştur. Başvuran, AİHM'ye başvuruda bulunması için kendisine tanınan altı aylık sürenin 28 Kasım 2005 tarihinde işlemeye

başladığına (bkz. yukarıda verilen 18. madde) ve 28 Mayıs 2006 tarihinde sona erdiğine işaret etmiştir. Başvuran 28 Mayıs 2006 tarihinin Pazar gününe denk geldiğini ve bu nedenle de başvurusunu takip eden ilk çalışma günü olan 29 Mayıs tarihinden önce yapamadığını ve bu durumun kendisince tamamen yasal ve meşru olduğunu iddia etmiştir.

3. AİHM'nin değerlendirmeleri

(a) Genel ilkeler hakkında

39. AİHS'nin 35. maddesinin birinci paragrafında yer alan altı aylık sürenin belirtilmesinin bazı amaçları bulunmaktadır. Öncelikli amaç, AİHS kapsamında itirazlar içeren davaların makul bir süre içerisinde incelenerek yasal belirliliklerinin sağlanması ve ilgili makamların ve kişilerin uzun süre belirsizlik içerisinde bırakılmamasının sağlanmasıdır. (bkz., örneğin *P.M. v. Birleşik Krallık* (dec.), no. 6638/03, 24 Ağustos 2004). Diğer bir amacı da başvuruda bulunması olası kişiye, başvuruda bulunup bulunmama kararı vermesi ve başvuruda bulunacak ise ileri süreceği şikâyet ve savlar üzerinde düşünmesi için zaman tanımaktır. (bkz., örneğin *O'Loughlin ve Diğerleri v. Birleşik Krallık* (dec.), no. 23274/04, 25 Ağustos 2005). Ayrıca bu süre, bir davada yer alan maddi unsurların tespit edilmesini kolaylaştırmaktadır; çünkü zaman geçtiğinde ileri sürülen savların adil bir şekilde incelenebilmesi sorun teşkil edebilmektedir. (bkz., *Nee v. İrlanda* (dec.), no. 52787/99, 30 Ocak 2003).

40. Söz konusu kural, AİHM tarafından gerçekleştirilen denetim için zaman sınırı getirmekte ve hem bireyleri hem de devlet makamlarını bu sürenin sona ermesinin ardından AİHM tarafından böyle bir denetimin yapılamayacağı konusunda uyarmaktadır. (bkz., örneğin *Walker v. Birleşik Krallık* (dec.), no. 34979/97, AİHM 2000-I). Bu tür bir sürenin varlığı eski tarihli kararların tekrar tekrar sorgulanmasını önlemek amacıyla Yüksek Akit Tarafların isteğiyle getirilmiştir ve düzen, istikrar ve huzur açısından meşru bir teşebbüştür. (bkz., *De Becker v. Belçika* (dec.), no. 214/56, 9 Haziran 1958).

41. AİHS'nin 35. maddesinin birinci paragrafı, otonom bir kural barındırır. Bu kural, AİHS ve Eklerinde yer alan haklardan herhangi bir tanesinin Taraf Devletlerden biri tarafından ihlal edildiğini iddia eden her başvuru sahibi için söz konusu bireysel hakkın etkili bir şekilde uygulanmasını sağlayacak biçimde yorumlanmak ve uygulanmak zorundadır. (bkz., örneğin *Worm v. Avusturya* (dec.), no. 22714/93, 27 Kasım 1995).

42. Mahkeme ayrıca usul ve süreler açısından yasal belirlilik sağlanmasının kanun huzurunda davanın taraflarına eşit yaklaşılmasını sağlamak için bağlayıcı olan bir gereklilik olduğunu belirtmektedir. Bu ilke, AİHS'nin tüm maddelerinde zımnen yer alır ve hukukun üstünlüğünün temel unsurlarından birini teşkil eder. (bkz, diğer tasarruf yetkileri ile birlikte, *Beian v. Romanya* (no.1), no. 30658/05, § 39, AİHM 2007 –V (hülasalar)).

(b) Bitiş tarihinin tespit edilmesi hakkında

43. AİHS'nin 35. maddesinin birinci paragrafında belirlenen sürenin bitiş tarihinin Cumartesi, Pazar gününe, resmi tatil gününe ya da resmi tatil olarak kabul edilen bir güne denk gelmesi halinde, ilgili süre tatil gününü izleyen ilk çalışma gününün bitimine kadar uzatılacaktır.

44. Bu bağlamda Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun *K.C.M. ve Hollanda* (no. 21034/92, 9 Ocak 1995 tarihli Komisyon kararı, DR 80-A, syf 87-88) davasının sonunda verilen karara dayandırılan konu ile ilgili yerleşik içtihatlarını dikkate almak önemlidir. Başvuruda bulunmak için tanınan süre ile ilgili AİHS'nin eski 32. maddesinin yorumlanmasında, AİHM'nin sürenin hesaplanmasında dikkate aldığı yönteme atıfta bulunarak (bkz., örneğin *Isituto di Vigilanza v. İtalya*, 22 Eylül 1993, § 14, Seri A, no. 265-C; *Figus Milone v. İtalya*, 22 Eylül 1993, §14, Seri A, no. 265-D; ve *Goisis v. İtalya*, 22 Eylül 1993, §9, Seri A, no. 265-E), Komisyon özellikle altı aylık sürenin yerel mahkemenin nihai kararının tebliğ edildiği günü takip eden gün başladığına ve ayların kaç gün olduğuna bakılmaksızın altı takvim ayı sonra sona erdiğine karar vermiştir. Örneğin yerel mahkemenin nihai kararı 4 Şubat 1994 tarihinde

tebliğ edildiğinde altı aylık süre 5 Şubat 1994 tarihinde işlemeye başlar ve 4 Ağustos 1994 tarihinde gece yarısı sona erer. (bkz., örneğin *Hokkanen v. Finlandiya*, no. 21159/94, 15 Mayıs 1996 tarihli Komisyon kararı). Benzer şekilde yerel mahkemenin nihai kararı 25 Ocak 1995 tarihinde tebliğ ve ilan edildiğinde, süre 26 Ocak 1995 tarihinde işlemeye başlar ve 25 Temmuz 1995 tarihinde gece yarısı sona erer. (bkz., örneğin *Pollard v. Birleşik Krallık*, dec. No. 28189/95, 12 Nisan 1996 tarihli Komisyon kararı).

45. Söz konusu yöntem daha sonra Komisyon tarafından incelenen pek çok davada kullanılmıştır. (bkz, diğerleri ile birlikte, *Legendre v. Fransa*, no. 25924/94, 15 Ocak 1997 tarihli Komisyon kararı). Akabinde AİHM de aynı yaklaşımı benimsemiştir. (bkz, diğerleri ile birlikte, *Loveridge v. Birleşik Krallık* (dec.), no. 39641/98, 23 Ekim 2001; *Ataman v. Türkiye* (dec.), no. 46252/99, 11 Eylül 2001; *Zarakolu v. Türkiye* (dec.), no. 32455/96, 5 Kasım 2002; ve *Nelson v. Birleşik Krallık*, no. 74961/01, §§ 12-13, 1 Nisan 2008).

46. Bu bağlamda altı aylık sürenin bitim tarihi çalışma gününe gelmediğinde, diğer bir deyişle Cumartesi, Pazar ya da resmi tatil gününe denk gelmesi halinde, sorulacak soru hangi yaklaşımın takip edileceğidir.

47. (Yukarıda atıfta bulunulan) *Fondation Croix-Etoile, Baudin ve Delajoux v. İsviçre* davasında verdiği kararda, Komisyon, sürenin bitim tarihi resmi tatil gününe denk geldiğinde, sürenin izleyen ilk çalışma gününe uzatılması gerektiğine karar vermiştir.

48. Ancak AİHM sürenin bitim tarihini tespit ederken çalışma günü olmayan günleri dikkate almamıştır. Örneğin *Kadikis v. Letonya* davasında (dec. No. 62393/00, 25 Eylül 2003), altı aylık sürenin bitim tarihi Cumartesi'dir. Başvuran, başvurusunu iki gün sonra, diğer bir deyişle o günü izleyen Pazartesi günü sunmuş ve bu durumda iç hukuk uyarınca sürenin o günü izleyen ilk çalışma gününe otomatik olarak uzatıldığını iddia etmiştir. AİHM "altı aylık sürenin her bir davacı Devletin iç hukukunda yer alan teamüller uyarınca değil, Sözleşme kriterleri uyarınca hesaplanacağından" hareketle söz konusu savı reddetmiştir.

49. AİHM, daha sonraki pek çok davada altı aylık süreye uyulmasında davacı Devletlerin iç hukukunda yer alan teamüller yerine Sözleşme kriterlerinin yerine getirilmesi gerektiğini teyit etmiştir. (bkz., diğer tasarruf yetkileri ile birlikte, yukarıda atıfta bulunan *Otto*, yukarıda atıfta bulunan *Benet Czech, spol. s.r.o.*, yukarıda atıfta bulunan *Büyükdere ve Diğerleri*)

50. Daha önce vermiş olduğu karara ve hükümlere resmi olarak bağlı kalmak zorunda olmamasına rağmen, AİHM, hukuk nezdinde yasal belirlilik, öngörülebilirlik ve eşitlik açılarından herhangi bir mücbir sebep olmaksızın emsal kararlarından sapmaması gerektiği görüşündedir. (bkz., örneğin *Chapman v. Birleşik Krallık*, [GC], no. 27238/95, § 70, AİHM 2001-I). Aynı yaklaşım, *evleviyetle*, usul kuralları için de geçerlidir. Usul kuralları açısından yasal belirlilik büyük önem arz eder ve AİHM'nin emsal kararları öngörülebilirlik ve tutarlık sağlanması açısından sıkı sıkıya takip edilmelidir. Bu yaklaşım yargılamanın tüm taraflarının menfaatlerine hizmet eder.

Bu nedenle yukarıda belirtildiği şekilde, AİHM'nin yerleşik içtihatlarından sapmasını gerektirecek önemli gerekçeler olup olmadığı tespit edilmelidir.

51. Kararını verirken Daire, başlangıç tarihinin belirlenmesinde AİHM'nin iç hukuk ve teamüllerini dikkate aldığını vurgulamış ve bitiş tarihinin belirlenmesi sırasında aynı yaklaşımı kullanmaya karar vermiştir. (bkz. Daire kararı § 40).

52. Ancak Büyük Daire, yorumunda, AİHS'ye taraf kuruluşların içtihatlarında yapılan analizde, sürenin başlangıç tarihini tespit ederken iç hukuk ve teamüllerinin dikkate alındığını ancak bunun nihai olmadığını gösterdiğini belirtmiştir. Aslında söz konusu analiz AİHS kuruluşlarının aynı yaklaşımı benimsemediği iki durum arasında ayırım yapmayı mümkün kılmaktadır.

53. İlk durum, iç hukuk yollarının tüketilmesi bağlamında, başvurana nihai yerel kararın tebliğ edildiği tarihin belirlenmesi ile ilgilidir. (Yukarıda atıfta bulunulan) *Worm* davasında Hükümet sürenin temyiz mahkemesinin nihai kararının okunduğu tarihte işlemeye başlaması gerektiği savından hareketle altı

aylık süre kuralına uyulmadığını iddia etmiştir. Oysaki Avusturya kanunları uyarınca, nihai kararın başvurana ya da başvuranın temsilcisine yazılı olarak tebliğ edilmesi gereklidir. Komisyon, kararında, söz konusu davanın daha önceden Komisyonun takip ettiği yaklaşımı gözden geçirmesine neden olduğunu kabul ederek, nihai kararın yazılı olarak tebliğ edilmesinin gerektiği iç hukuk çerçevesinde altı aylık sürenin ilgili kararın tamamen ya da kısmen okunmuş olup olmamasına bakılmaksızın tebliğ tarihinden itibaren hesaplanmasına karar vermiştir.

Daha sonra AİHM söz konusu yaklaşımı teyit etmiş ve bu yaklaşımın, altı aylık sürenin kararın bir nüshasının tebliğ edildiği tarihten itibaren işlemeye başlaması hakkında 35. maddenin birinci paragrafının amaçları ile daha tutarlı olduğuna karar vermiştir. (bkz., yukarıda atıfta bulunulan *Worm*, § 33). Akabinde verdiği karar ve hükümlerinde AİHM söz konusu içtihadı takip etmiş ve bireysel başvuruda yer alan hakkın etkili bir şekilde yerine getirilmesi için altı aylık sürenin başlangıç tarihinin tespit edilmesinde iç hukuk kapsamındaki kural ve teamülleri dikkate almaktan çekinmemiştir. (bkz., diğer pek çok örnek arasından, bir kararın kesinleştiği tarihin tespit edilmesi ile ilgili olarak *Papachelas v. Yunanistan*, no. 31423/96, § 29, AİHM 1999-II, ve bir para cezası bildirimine ilişkin olarak *Seher Karataş v. Türkiye*, no. 33179/96, § 28, 9 Temmuz 2002).

54. Diğer taraftan ikinci durum, iddia edilen ihlalin “devam eden bir durumu içerdiği” ve/veya kanuni yola başvurma hakkının olmadığı davalarda başlangıç tarihinin tespit edilmesi ile ilgilidir. AİHM’nin yerleşik içtihatları uyarınca devam eden bir durumu içeren davalarda süre her gün yeniden işlemeye başlar ve altı aylık süre resmen işlemeye durumun devam niteliği sona erdikten sonra başlar. (bkz., örneğin, *Varnava ve Diğerleri v. Türkiye* [GC], no. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 ve 16073/90, § 159, AİHM-2009). Benzer şekilde, başından beri başvuran için etkili bir kanuni yola başvurma seçeneği söz konusu olmadığı durumlarda, altı aylık süre şikâyet konusu fiil ya da tedbirlerin gerçekleştiği tarihten itibaren işler; ya da söz konusu fiil hakkında bilgi sahibi olduğu ya da söz konusu fiil başvuran üzerine etki ya da hüküm gerçekleştirdiği tarihten

itibaren işler. (adı geçen karar, § 157). Neyin risk altında olduğu dikkate alındığında, şikâyet başvurusunda bulunması gereken başvuranın o şikâyeti AİHM'ye ne zaman sunması gerektiğine AİHM karar verir. (adı geçen karar, § 169) .

55. Yukarıda açıklanan farklı yaklaşımın sebebi, altı ay kuralının otonom bir kural olmasından ve bu kuralın dilekçe hakkının etkili bir şekilde uygulanabilmesini sağlamak üzere her bir davanın unsurları çerçevesinde ele alınıp uygulanması gerektiğinden kaynaklanmaktadır. (bkz., diğerleri ile birlikte, *Büyükdağ v. Türkiye* (dec.), no. 28340/95, 6 Nisan 2000; *Fernández – Molina González ve 369 Diğerleri v. İspanya* (dec.), no. 64359/01, 8 Ekim 2002; ve *Zakrzewska v. Polonya*, no. 49927/06, § 55, 16 Aralık 2008).

56. Dahası iç hukuktan bağımsız olarak, AİHM'nin sürelerin hesaplanmasında kendi kriterlerini uygulaması; yasal belirliliği, adaletin gerektiği şekilde yerine getirilmesini ve böylece Sözleşme mekanizmasının objektif ve etkili bir şekilde işletilmesini sağlamak amacını taşımaktadır. Aslına bakılırsa bitiş tarihinin hesaplanmasında AİHM iç hukuk ve teamüllerini dikkate almak zorunda olsaydı, AİHM, AİHS'ye Taraf olan kırk yedi Devlette uygulanan resmi tatillerin tam bir programını çıkarmak zorunda olurdu. Ve bu durum da her taraf Devlette ve aynı Devletin içinde de zaman içinde farklı olabilir. (bkz., örneğin *Stone Court Shipping Company, S.A. v. İspanya*, no. 55524/00, § 39, 28 Ekim 2003, söz konusu davada yer alan iki özerk toplumda resmi tatil günleri aynı değildir).

57. Buna ek olarak AİHM, günümüzde başvuranlar için çok çeşitli iletişim yöntemlerinin (posta, faks, e-posta, internet, vb.) mevcut olduğunu dikkate alarak; altı aylık sürenin, başvuruda bulunup bulunulmayacağı hususuna ve başvuruda bulunulacak ise de AİHM İçtüzüğü 47. maddesi uyarınca başvurunun içeriğine karar vermek için artık her zamankinden çok daha yeterli olduğunu öngörmektedir. AİHM, sistemin etkili bir şekilde işlemesi için Taraf devletlerin dilekçe hakkının kullanılmasını engellememe yükümlülüklerini yerine getirmesi gerektiğini öngörürken, başvuranların da ilgili kurallara uygun hareket edebilmek için en azından uyanık ve dikkatli olması gerektiği

kanaatindedir. (bkz., gerekli değişikliğin yapılması şartıyla, yukarıda atıfta bulunulan *Varnava ve Diğerleri*, § 160).

58. Buna ek olarak AİHM süreler, tarihler ve süre sınırlamalarına ilişkin kurallar getiren 3 Haziran 1971 tarihli Konsey Tüzüğünü (EEC, Eurotom) ve řu an itibariyle on imza sahibi ülkenin yalnızca dördü tarafından onaylanmış bulunan ve sürelerin hesaplanması ile ilgili olan 16 Mayıs 1972 tarihli (Madde 5) Avrupa Sözleşmesini dikkate almaktadır (bkz., yukarıda belirtilen 20-23. Maddeler). Ancak süreler ve teamüller ile ilgili yasal belirlilik göz önünde bulundurulduğunda, Avrupa Konseyi'ne Üye Devletler arasında da sürelerin hesaplanması konusunda genel bir görüş birliğine varılması zor olduğundan, AİHM yerleşik yaklaşımını takip etmesi gerektiği kanaatindedir.

59. Yukarıda açıklananların ışığı altında AİHM, yine yukarıda açıklanan emsal uygulamasından ayrılmak için geçerli bir neden görmemektedir.

(c) Sonuç

60. Söz konusu davada Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin 16 Kasım 2005 tarihinde aldığı kararın başvurana 28 Kasım 2005 tarihinde tebliğ edildiği görölmektedir. AİHS'nin 35. maddesinin birinci paragrafında öngörülen süre bu tarihten itibaren, diğer bir deyişle 29 Kasım 2005 tarihinde işlemeye başlamış ve 28 Mayıs 2006 tarihinde gece yarısı sona ermiştir. Başvuru yukarıda belirtilen sürenin dolmasının ardından 29 Mayıs 2006 tarihinde yapılmıştır.

61. AİHM açısından, altı aylık sürenin bitim tarihi olan 28 Mayıs 2006'nın Pazar gününe denk gelmesi ve bu durumda iç hukuk teamülleri uyarınca sürelerin izleyen çalışma gününe uzatılıyor olması sürenin bitim tarihinin hesaplanmasını etkilemez. AİHM altı aylık süreye uygunluk hususunun AİHS'ye ait kriterler uyarınca belirlendiğini vurgulamaktadır. Buna ek olarak söz konusu davada AİHS'nin 35. maddesinin birinci paragrafında öngörülen süre açısından, AİHM'nin bu bağlamdaki içtihatları hakkında bilgi sahibi

olması gereken bir avukat tarafından temsil edilen başvuranın, sürenin bitiş tarihinin çalışma gününe denk gelmediğini öngörememesi ve buna uygun hareket edememesi için geçerli bir neden yoktur. (bkz., örneğin yukarıda atıfta bulunulan *Otto*, ve yukarıda atıfta bulunulan *Büyükdere ve Diğerleri*, § 10).

62. Sonuç olarak, söz konusu başvuru AİHS'nin 35. maddesinin birinci paragrafı uyarınca nihai yerel kararın tebliğ edilmesinden sonra altı aylık süre dolduktan sonra yapıldığından, AİHM davayı esas bakımından inceleyemez.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM, OYBİRLİĞİ İLE

Davayı esas bakımından inceleyemeyeceğini *beyan eder*.

İşbu karar İngilizce ve Fransızca dillerinde tanzim edilmiş ve 29 Haziran 2012 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Johan Callewaert

Nicolas Bratza

Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Başkan